

УДК 351.74

Дмитро Володимирович ШВЕЦЬ,

доктор юридичних наук, доцент,

заслужений працівник освіти України,

перший проректор Харківського національного

університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1999-9956>

СУЧАСНА ПОЛІЦЕЙСТИКА ЯК НАУКОВИЙ ТА НАВЧАЛЬНИЙ НАПРЯМ У ДІЯЛЬНОСТІ МВС УКРАЇНИ

Як відомо, завдання Національної поліції України визначаються нормами Закону України «Про Національну поліцію» [1], відповідно до статті 2 якого це «надання поліцейських послуг у сферах: забезпечення публічної безпеки і порядку; охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави; протидії злочинності; надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги».

Відповідно до цього Міністерство внутрішніх справ України визначає сферою діяльності сучасної поліцейстики (яка, на думку А. Г. Соломахи, є «принципово новою галуззю юридичної науки, однією з яких є поліцейське право» [2, с. 170]) забезпечення особистої безпеки громадян, захист їх прав, свобод і законних інтересів, захист власності від злочинних посягань, запобігання правопорушенням та їх припинення, вжиття заходів щодо усунення причин та умов, що сприяють вчиненню правопорушень, охорону громадського порядку і забезпечення громадської безпеки, запобігання та припинення насильства в сім'ї, дитячої безпритульності та правопорушень серед дітей, виявлення і розкриття злочинів, проведення досудового слідства та дізнання в межах визначеної підслідності, експертне-криміналістичне забезпечення розкриття і розслідування злочинів та інших правопорушень, розшук громадян і майна у випадках, передбачених законодавством України та міжнародними договорами, забезпечення безпеки дорожнього руху, забезпечення безпеки осіб, що беруть участь у кримінальному судочинстві, виконання кримінальних покарань та адміністративних стягнень, провадження у справах про адміністративні правопорушення, розгляд яких законом покладено на органи внутрішніх справ; конвоювання й утримання затриманих, узятих під варту, підсудних (засуджених) осіб на вимогу судових органів, охорону майна та об'єктів, зокрема на договірних засадах; участь у наданні соціальної та правової допомоги громадянам,

сприяння у межах своєї компетенції державним органам, підприємствам, установам та організаціям у виконанні покладених на них законом обов'язків [3] тощо.

Усе це зумовлює необхідність оновлення засад розвитку сучасної поліцейстики, особливо у напрямі зазначених у Законі України «Про Національну поліцію» норм забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави.

Певною мірою становлення сучасної вітчизняної поліцейстики як науки про поліцейське право було започатковано В. Гвоздецьким, який проаналізував питання розвитку в Україні поліцейського права як самостійної галузі сучасного права й науки, що регулює відносини у сфері державного управління правоохоронною діяльністю. Цілком слушним є зауваження вченого, що «поліцейська сфера розглядатиметься в контексті втілення в життя міжнародно-правових стандартів підтримання правопорядку, визначених Генеральною Асамблеєю ООН та Радою Європи як основні принципи діяльності поліцейських організацій, зважаючи на те, що головне призначення поліції – служіння суспільству, зокрема надання послуг та допомоги тим членам громади, які з особистих, економічних, соціальних чи інших причин потребують негайної допомоги» [4, с. 7].

У свою чергу, Є. В. Курінний розглядає становлення поліції України у контексті реалізації інституціональних адміністративно-правових потреб. Учений підкреслює, «що реформа інституцій, які служать правовим захистом, ніколи не втрачає своєї актуальності для будь-якої державної освіти, особливо це характерно для країн з перехідним типом суспільно-політичної організації, якою слід обґрунтовано вважати Україну» та що «успіх створення вітчизняної поліції, розпочатої у 2015 році, залежить не лише від процесів повного та своєчасного виконання відповідних інституційних адміністративних вимог, а й від термінового формування та впровадження сучасної та соціально перспективної цивілізаційної парадигми, складові якої забезпечуватимуть стабільний соціальний розвиток України» [5, с. 66].

Станом на сьогодні в структурі Міністерства внутрішніх справ України завдання модернізації сучасної поліцейстики з урахуванням науково обґрунтованих вітчизняними вченими рекомендацій покладено на департаменти персоналу, інформатизації та комунікації, Управління моніторингу дотримання прав людини та ін. Насамперед це стосується вищих навчальних закладів системи МВС України, в яких відповідно до вимог Міністерства внутрішніх справ сьогодні підготовка сучасних поліцейських ведеться за такими навчальними дисциплінами, як «Алгоритм дій патрульних поліцейських у різних

ситуаціях службової діяльності», «Поліцейська діяльність», «Поліцейська діяльність у сфері запобігання та протидії домашньому насильству», «Поліцейські заходи та заходи адміністративного примусу» та іншими, зокрема кафедрами Національної академії внутрішніх справ, Харківського національного університету внутрішніх справ, Луганського державного університету внутрішніх справ ім. Е. О. Дідоренка, Львівського державного університету внутрішніх справ, Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, Одеського державного університету внутрішніх справ і Національної академії Національної гвардії України.

Як безумовний позитив слід відмітити в низці ЗВО системи МВС України створення спеціалізованих кафедр саме з поліцейстики, педагогічна та наукова діяльність яких має бути спрямована на розвиток поліцейстики як наукового та навчального напрямку у діяльності МВС України.

Так, у 2019 році було створено профільну кафедру правоохоронної діяльності та поліцейстики факультету № 6 Харківського національного університету внутрішніх справ із чисельністю понад 20 викладачів із науковими ступенями кандидата та доктора юридичних наук. Завдання кафедри – викладання дисциплін, пов'язаних з підготовкою фахівців у галузі права та правоохоронної діяльності, спеціалізацію яких спрямовано на забезпечення верховенства права в роботі органів Національної поліції з виконання адміністративних функцій у сфері охорони прав і свобод громадян, інтересів суспільства і держави та впровадження європейських стандартів у діяльність правоохоронних органів [6]. І, відповідно, у жовтні 2020 року на базі факультету № 1 Криворізького навчально-наукового інституту Донецького юридичного інституту МВС України була створена аналогічна кафедра правоохоронної діяльності та поліцейстики для «підготовки висококваліфікованих фахівців для діяльності у сфері практичної юриспруденції в правоохоронних органах» [7].

Щодо наукового обґрунтування завдань розвитку поліцейстики 11 квітня 2019 р. Харківський національний університет внутрішніх справ започаткував науково-практичну конференцію «Сучасна європейська поліцейстика та можливості її використання в діяльності Національної поліції України», на якій було репрезентовано близько 140 докладів професорсько-викладацького складу, науковців і практичних працівників правоохоронних органів [8].

Станом на зараз із проблем поліцейстики, а більш широко – в цілому з правоохоронної діяльності серед фахових наукових видань України головними є журнали «Наука і правоохорона» з тематикою

«Розвиток наукових досліджень в галузі кримінального, кримінально-процесуального, кримінально-виконавчого права та кримінології, впровадження наукових досліджень у правоохоронну діяльність, вдосконалення зазначеного законодавства, практика впровадження наукових досліджень у правоохоронну діяльність», що видається Державним науково-дослідним інститутом МВС України з 2007 року, та «Право і безпека», засновником і видавцем якого є Харківський національний університет внутрішніх справ з тематикою «Методологічні, правові, економічні, соціальні й технічні аспекти розбудови держави на шляху сталого розвитку та забезпечення її національної безпеки», що видається з 2002 року. Наукові видання інших ЗВО системи МВС України правоохоронну тематику досліджують за окремими, досить вузькими тематичними розділами – наприклад, розділ «Адміністративне право та поліцейстика» в Науковому віснику Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ тощо.

І, без сумніву, базовим науковим виданням із сучасної поліцейстики все ще залишається десяти томна Міжнародна поліцейська енциклопедія [9].

Як позитив можна зазначити, що наприкінці 2020 року Міністерством юстиції України було зареєстровано нове наукове видання Донецького юридичного інституту МВС України – журнал «Українська поліцейстика: теорія, законодавство, практика» («Ukrainian policeistics: theory, legislation, practice») з розділами «Проблеми досудового розслідування», «Оперативно-розшукова та детективна діяльність», «забезпечення публічної безпеки й порядку», «запобігання кримінальним та адміністративним правопорушенням», «кадровий менеджмент Національної поліції», «психологічний супровід поліцейської діяльності», «правові аспекти інформаційно-технічної та господарської діяльності поліції» та «міжнародне співробітництво Національної поліції: обмін досвідом».

Отже, можна констатувати, що сьогодні зусилля Міністерства внутрішніх справ України з модернізації сучасної поліцейстики отримують нові засади як в науковому, так і навчальному напрямках.

Список бібліографічних посилань

1. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення: 04.04.2021).

2. Соломаха А. Г. Наукова діяльність М. Цитовича: курси лекцій із поліцейського права. *Адміністративне право і процес*. 2013. № 3 (5). С. 168–189.

3. Поліція // Вікіпедія : віл. енцикл. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Поліція> (дата звернення: 04.04.2021).

4. Гвоздецький В. Становлення поліцейстики як науки про поліцейське право. *Вісник Академії управління МВС*. 2010. № 4 (16). С. 7–9.

5. Курінний Є. В. Становлення поліції України як складова реалізації інституціональних адміністративно-правових потреб. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2018. № 3. С. 61–66.

6. Кафедра правоохоронної діяльності та поліціїстики // Харківський національний університет внутрішніх справ : сайт. URL: <http://univd.edu.ua/uk/dir/2011/kafedra-pravookhoronnoi-diyalnosti-ta-politsiistyku> (дата звернення: 04.04.2021).

7. Кафедра правоохоронної діяльності та поліцейстики факультету № 1 КННІ // Донецький юридичний інститут МВС України : сайт. URL: <https://www.dli.donetsk.ua/structure/departs/pdp> (дата звернення: 04.04.2021).

8. Сучасна європейська поліцейстика та можливості її використання в діяльності Національної поліції України : зб. тез доп. учасників міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 11 квіт. 2019 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2019. 268 с. URL: <http://univd.edu.ua/uk/dir/1974> (дата звернення: 04.04.2021).

9. Міжнародна поліцейська енциклопедія : у 10 т. / відп. ред.: Ю. І. Римаренко, Я. Ю. Кондратьєв, Ю. С. Шемшученко та ін. Київ : Ін Юре, 2003–2011.

Одержано 05.04.2021